

Overzicht vaardigheden, vragen en werkwijzen binnen de aardrijkskunde

Aardrijkskundige vaardigheden

De Geo & Samengevat

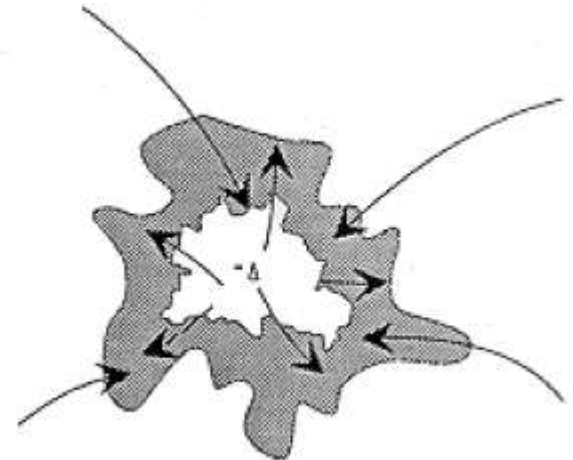
Aardrijkskunde = Geografie

- Kern van aardrijkskunde:
 - het bestuderen van de aarde als leefomgeving van de mens,
 - de manier waarop de mens met die leefomgeving omgaat
 - en de effecten daarvan

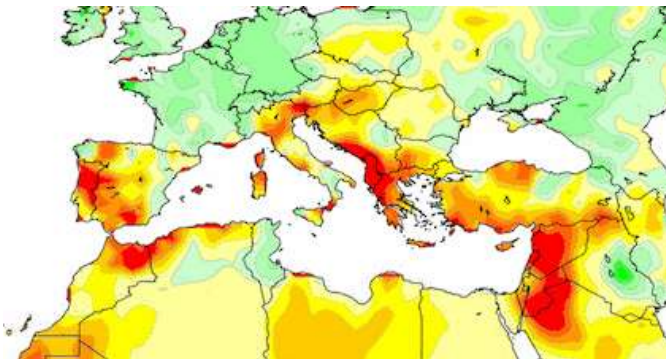
Aardrijkskunde = Geografie

- Bestudeert en verklaart de opbouw of inrichting van de ruimte (ruimtelijke structuur) en veranderingen die daarin plaatsvinden (ruimtelijke processen), bijvoorbeeld (sub)urbanisatie
- Sociale geografie
 - verschijnselen door de mens
- Fysische geografie
 - natuurlijke verschijnselen

Geografische vragen

- Verwerven en weergeven van geografische kennis
 - Verschillen tussen verschijnselen op aarde
 - Relaties tussen verschillende verschijnselen
 - Ruimtelijke problemen die in gebieden spelen

Vijf typen geografische vragen

*Bestuderen van gebieden en spreiding van verschijnselen.
Basisvragen daarbij zijn:*

- 1. Beschrijvende vraag**
- 2. Verklarende vraag**
- 3. Voorspellende vraag**
- 4. Waarderende vraag**
- 5. Probleemoplossende vraag**

1. Voorbeeld beschrijvende vraag

- **Vraag naar feiten**, voor inventarisatie van gegevens: Wat? Waar? Hoe?
 - Is dit een goede locatie voor deze scheepswerf?
- **Uitgangspunt: kenmerk/aard verschijnsel**
 - Wat? Een scheepswerf
- **Context verschijnsel**
 - Regionale context? De scheepswerf maakt deel uit van Wereldhaven Rotterdam/Europoort
- **Kenmerk verschijnsel** → beantwoording vraag
 - Waar? Dankzij ligging in Rotterdamse haven heeft scheepswerf een goede locatie.

2. Voorbeeld verklarende vraag

- Naar ontstaan en ontwikkeling. Waarom? Waardoor? Je zoekt de oorzaak-gevolg relatie.
 - **Vraag:** Verklaar het ontstaan van bodemerosie door houtkap.
 - **Uitgangspunt:** gegevens aard van de begroeiing, de bodem en het reliëf ter plaatse.
 - **Verklarend principe:** het neerslagoverschot stroomt langs de helling naar beneden en neemt het onbedekte losse bodemmateriaal mee.
 - **Gevolg:** bodemerosie
 - **Omstandigheid:** hoe meer water en hoe steiler de helling, des te meer erosie er op treedt.

3. Voorbeeld voorspellende vraag

- Wat is het gevolg van? De vraag gaat over toekomstige ontwikkelingen.
 - Zal Indonesië nog lang een perifeer land blijven?
 - **Verschijnsel:** Snelle economische groei sommige ZOA-landen, nu semiperifeer
 - **Voorspellend principe:** Indonesië zal achterblijven doordat voorwaarden groei ontbreken
 - **Ruimtelijke omstandigheid:** eilandkarakter
 - **Sociale omstandigheid:** corruptie, falend bestuur
 - **Verwachte ontwikkeling:** good governance maakt economische groei mogelijk

4. Voorbeeld waarderende vraag

- Waardeoordeel over situaties en ontwikkelingen: Is het gewenst dat? Wat vindt men van?
 - Is globalisering goed voor arme landen?
 - **Situatiebeschrijving:** laagelonenproductie vindt vaak plaats onder erbarmelijke omstandigheden
 - **Waarde:** iedereen heeft recht op een menswaardig bestaan, kinderarbeid moet verboden worden (norm)
 - **Oordeel:** bedrijven moeten dit afdwingen

5. Voorbeeld probleemoplossende vraag

- Vraag naar keuzes e/o maatregelen om gewenste situaties te bereiken: is dit een oplossing voor?
 - Kan kinderarbeid in lagelonenlanden worden uitgebannen als we allemaal fairtrade producten kopen?
 - **Vul nu zelf in: probleem – keuze/maatregel – oplossing - voorbehoud**

Zes geografische werkwijzen

1. Verschijnselen en gebieden vergelijken in tijd en ruimte (Geo: 4)
2. Leggen van relaties binnen een gebied en tussen gebieden (Geo: 5)
3. Beschrijven en analyseren van verschijnselen en gebieden vanuit verschillende dimensies/terreinen (cultuur, natuur, politiek, economie) (Geo: 3)
4. Verschijnselen en gebieden in hun geografische context plaatsen (Geo: 2)
5. Verschijnselen en gebieden op verschillende ruimtelijke schalen/schaalniveaus beschrijven en analyseren (Geo: 1)
6. Verschijnselen en gebieden beschrijven en analyseren door relaties te leggen tussen het bijzondere en het algemene (Geo 6)

1. Verschijnselen en gebieden vergelijken in tijd en ruimte

- Bij de vergelijking van gebieden en verschijnselen, ontdek je verschillen en overeenkomsten
- Door ze onder te brengen in categorieën, kun je algemene uitspraken doen
 - Alle grote steden kampen met dezelfde problemen qua verloedering, dus de verklaring zal wel dezelfde zijn
 - De haven van R'dam groeit sneller dan die van A'dam, wat zijn de redenen voor dat verschil?

2. Leggen van relaties binnen een gebied en tussen gebieden

- Aangeven van de samenhang om een geografisch beeld op te bouwen
 - Bijv een ziekte die veel in een bepaald gebied voorkomt. Is er een relatie met de natuurlijke gesteldheid of leefwijze?
- Relaties tussen gebieden
 - Wat heeft de zeehaven van Rotterdam te maken met het Ruhrgebied?
- Horizontale en verticale relaties leggen

3. Beschrijven en analyseren van verschijnselen en gebieden vanuit verschillende dimensies/terreinen

- Sociaal-cultuur, natuurlijk (fysisch), politiek, economisch
 - Alle verschillende kanten van een onderwerp bekijken, zoals bij de zuid-noordmigratie: hoge geboortecijfers in het vertrekgebied (sociaal-cultureel/demografisch), ecologische rampen (fysisch), armoede (economisch), toelatingsbeleid (politiek)
- De verschillende aspecten beschrijven of onderzoeken wat het zwaarst weegt

4. Verschijnselen en gebieden in hun geografische context plaatsen

- Manier van ordenen: gebied onderverdelen in deelgebieden met overeenkomstige kenmerken.
 - Probleemwijken in grote steden met specifieke kenmerken, de indeling in wijken verduidelijkt het probleem → indelen
- Of gebieden bekijken als onderdeel van een groter geheel
 - Stad bekijken in kader van Europese eenwording, en de concurrentiekracht tov andere steden bestuderen, als onderdeel van een groter geheel → toedelen

5. Verschijnselen en gebieden op verschillende ruimtelijke schalen/schaalniveaus beschrijven en analyseren

- Een andere schaal geeft een andere blik
 - Zuid-noordmigratie op wereldschaal is niet zichtbaar op lokale of regionale schaal. Daar speelt suburbanisatie
- Op verschillende schalen tonen zich verschillende stromen, oorzaken en gevolgen
 - Van gedetailleerd en concreet naar globaal en abstract
 - Van lokaal en regionaal naar mondiaal

6. Verschijnselen en gebieden beschrijven en analyseren door relaties te leggen tussen het bijzondere en het algemene

- Op grond van algemeen geldende regels verschijnselen en gebieden bestuderen en conclusies trekken
 - Bedrijven stellen eisen aan hun vestigingsplaats (bijv. diep vaarwater). Hieruit volgt een algemeen geldend patroon voor bedrijfsvestigingen
 - Deductieve aanpak → algemene regels toepassen
- Een bijzondere situatie in een gebied bestuderen en kijken of dit regelmatig in andere gebieden voorkomt (algemene conclusie trekken)
 - Komt die situatie regelmatig voor?
 - Inductieve aanpak → generaliseren

Geografische kenmerken

Is het beeld van een regio of plaats geografisch verantwoord? Je kijkt dan naar:

- **Ligging**

- Absolute en relatieve afstand
- Bereikbaarheid

- **Landschappelijke kenmerken**

- Natuurlijke omgeving (bodem, grondsoort, water, relief, klimaat, zeestromen, delfstoffen)
- Ingericht landschap (cultuurlandschap, bodemgebruik, verkaveling, infrastructuur, verstedelijking)

Geografische kenmerken

En je kijkt naar:

■ **Bevolkingskenmerken**

- *Culturele kenmerken* (taal, godsdienst, geschiedenis, normen en waarden patronen)
- *Demografische kenmerken* (bevolkingsaantallen, -dichtheid, -spreiding, -groei en leeftijdsopbouw)
- *Economische kenmerken* (bestaansmiddelen, werkeloosheid, bnp, import – export, regionale ongelijkheid, inkomensverdeling)
- *Politieke aspecten* (uitoefenen en spreiding van macht)

Geografische kenmerken

En je kijkt tenslotte naar:

- **Interne en externe relaties**
 - Interne dwarsverbanden binnen regio tussen bedrijven, instellingen, contacten tussen deelgebieden (centrum, periferie)
 - Externe relaties van een gebied met andere regio's of plaatsen

De kaart als hulpmiddel

- Een kaart geeft een vereenvoudigd beeld van de werkelijkheid
- Een kaart bevat:
 - Titel
 - Schaal
 - Legenda
 - Noordpijl

De kaart als hulpmiddel GB12/14

Soorten kaarten qua gebruik

- Landkaarten (algemeen beeld)
 - Topografische kaarten (details!)
 - Overzichtskaarten
 - Natuurkundig (natuurlijke elementen: reliëf, water)
 - Staatkundig (bestuurlijke indeling)
- Navigatie- of oriëntatiekaarten (wegenkaart)
- Thematische kaarten (bepaald onderwerp)

De kaart als hulpmiddel GB11/13

*Soorten kaarten qua vormgeving/afbeelding
(kennen!)*

- Choropleten kaart
- Chorochromatische kaart (mozaïek kaart)
- Isolijnen kaart
- Diagram kaart
- Stippenkaart
- Stroomdiagram
- Anamorfose kaart
- Remote sensing beelden

De kaart als hulpmiddelen

Het gebruik van kaarten

- Kaartlezen (goed legenda bekijken)
- Kaartanalyse (ordenen en relateren, verbanden leggen)
- Kaartinterpretatie (kaart verbinden met je eigen kennis)
- Kaartproductie (zelf een kaart maken)

Hoofd- en deelvragen onderzoek

- Hoofdvraag: belangrijkste vraag
 - Niet te algemeen, teveel informatie
 - Duidelijk afgebakend (Wat? Wanneer? Waar?)
 - Aardrijkskundige vraag
- Deelvragen
 - Ondersteunen hoofdvraag
 - Logisch geordend
 - Niet teveel (3)

Meningsvorming

- Selecteer uit gegeven informatie de belangrijkste feiten
- Maak feiten eigen, ken en begrijp ze
- Formuleer mening obv feiten en je eigen normen en waarden
- Sta open voor andere normen en waarden en wees bewust van de invloed op jouw mening

Stappenplan geografisch onderzoek

- I. Voorbereiden
 - 1. Vragen stellen
 - 2. Plannen
- II. Uitvoeren
 - 3. Informatieverzamelen
 - 4. Informatie verwerken
- III. Afsluiten
 - 5. Vragen beantwoorden
 - 6. Presenteren
- IV. Evalueren
 - 7. Leren leren

Stappenplan geografisch onderzoek

I. Voorbereiding

- 1. Vragen stellen
 - 1a. Probleemoriëntatie
 - 1b. Hoofd- en deelvragen formuleren
 - 1c. Werken met hypothesen
- 2. Plannen
 - 2a. Activiteitenoverzicht maken
 - 2b. Tijdsplanning maken
 - 2c. Taakverdeling maken

Stappenplan geografisch onderzoek

II. Uitvoeren

- 3. Informatie verzamelen
 - 3a. Informatiebehoefte inventariseren
 - 3b. Bronnen selecteren (primaire en secundaire)
 - 3c. Bruikbaarheid bronnen bepalen
- 4. Informatie verwerken
 - 4a. Informatie ordenen
 - 4b. Informatie analyseren

Stappenplan geografisch onderzoek

III. Afsluiten

- 5. Vragen beantwoorden
 - 5a. Deelvragen beantwoorden
 - 5b. Hoofdvraag beantwoorden
 - 5c. Standpunt bepalen
- 6. Presenteren
 - 6a. Doel en doelgroep vaststellen
 - 6b. Inhoud bepalen
 - 6c. Medium bepalen
 - 6d. Planning maken
 - 6e. Presentatie uitvoeren

Stappenplan geografisch onderzoek

IV. Evalueren

- 7. Leren leren - terugkijken
 - 7a. Hoe verliep de voorbereiding?
 - 7b. Hoe verliep de uitvoering?
 - 7c. Hoe verliep de afsluiting?